

חולין פב

משה שווערד

1. רש"י מסכת חולין דף פב עמוד א

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית - אם מצא נאה הימנה אפילו על גב מערכתה אפילו שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה כדאמר ר' במס' פרה (פ"ג מ"ט) וקסבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאתה יכול להאכילו ואי קשיא למה לי קבלת טומאה היא גופה מטמאה אדם ובגדים מפרשינן כה"ג בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא) [1] כגון בשר שחפהו בפחות מכביצה בצק אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחרני טהורים הן שאינם נוגעין בנבלה אלא בבצק.

2. תוספות מסכת חולין דף פא עמוד ב

פרה מטמאה כו' - מה שהקשה בקונטרס למה לי קבלת טומאה והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים אין נראה קושיא זו דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד כדתנן במסכת פרה (פ"ח מ"ג) השורף את הפרה ופריים והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמן פרה ופריים ושעיר אין מטמאין בגדים והרי זה אומר מטמאין לא טמאוי ואת טימאתני ומיהו יש לומר דדעת הקונטרס היא כיון דמטמא אדם ובגדים דהיינו מתעסקין בה אם כן כיון דסופו לטמא טומאה חמורה מטמאה טומאת אוכלין [2] ומיהו י"ל דאע"פ שסופו לטמא טומאה חמורה לא היה מטמא אוכלין ומשקין דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהניא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ אבל לא מהניא להחשיבו אוכל להכי צריך טעמא דשהיה לה שעת הכושר כיון דחשיבא אוכל מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים ושרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה ...

3. תוספות בבא קמא דף עז"א

פרה מטמא טומאת אוכלין - הקשה בקונטרס בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פא: ושם) למה לי קבלת טומאה תיפוק ליה דהיא גופה מטמאה אדם ובגדים ותירץ ... [3] ועוד מפרש ר"י מה שמיטמא ע"י קבלת טומאה מן השרץ ונפסלת בכך אי לאו דהיתה לה שעת הכושר לא היתה מקבלת טומאה ולא היתה נפסלת דאע"ג דקפיד רחמנא בעוסקין בה שיהיו טהורים לאו משום דהוה מטמאו לה אלא משום גזירת הכתוב הוא דאפילו בעוסקין בה בקנה או בפשוטי כלי עץ בעיני שיהיו טהורין ...

4. תוספות מסכת חולין דף פב עמוד א

והתנן נמצא ההורג - וא"ת והיאך מדקדק מכאן דלא מיתסרא מחיים דילמא היינו טעמא דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה כי הדין דתנן בפ' בתרא דכריתות (דף כג:) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט כו' וירעה עד שיסתאב אשם ודאי אינו כן אלא עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר כו' עגלה ערופה אינה כן ומפרש בגמ' טעמא דאשם תלוי משום דלבו נוקפו וגמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי כי אקדשיה אדעתא דחטא אקדיש ואגלאי מילתא למפרע דהקדש טעות הוה ודילמא היינו טעמא נמי דעגלה ערופה ולא משום דלא מיתסר מחיים ולעולם אם נשחטה אסורה וי"ל דסברא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג ...

5. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק י הלכה ו

עגלה ערופה אסורה בהנייה ונקברת במקום עריפתה, ומשטרד לנחל תיאסר בהנייה אע"פ שעדיין לא נערפה, ואם מתה או נשחטה אחר ירידתה הרי זו אסורה בהנייה ותקבר.

6. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק י הלכה ח

נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר, נמצא אחר שנערפה תקבר במקומה, שעל הספק באה מתחילתה, כפרה ספיקה והלכה לה, ואע"פ שנמצא הרוצח אחר עריפתה הרי זה יהרג שנ' +דברים כ"א ט'+ ב ואתה תבער הדם הנקי מקרבך.

7. כסף משנה הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק י

ומשטרד לנחל תיאסר וכו'... אבל קשה דלפ"ז הוה ליה לפסוק שאם נמצא ההורג אחר ירידתה לנחל אסורה בהנאה והוא פסק לקמן בסמוך שאם נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר. והרשב"א כתב שנשאל על זה והשיב היטבת לראות כי גם בעיני יפלא שהוא זיכה שטרא לבי תרי דפליגי בכריתות וטרחתי להעמיד דבריו ולא יכולתי אבל מה אעשה והראב"ד לא חלק עליו בזה כלום עכ"ל. וליישב דעת רבינו אפשר לומר שהוא סובר דהא דמקשה משנערפה העגלה תצא ותרעה בעדר לאו קושיא היא דאיכא למימר שאני עגלה דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה ואיגלאי מילתא דהקדש טעות הוה ואע"פ שהתוס' תירצו זה ואמרו דסברא היא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג רבינו לא ניחא

ליה בהוא תירוצא וסובר דגמ' לפום מאי דס"ד דגמר ומקדיש בכל גוונא אסיק מאי דאסיק דמתני' פליגא וסברה דאינה נאסרת מחיים ולא אמרינן דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג אבל לפום קושטא איכא למימר דמתני' נמי סברה דירידתה לנחל אוסרתה ואעפ"כ אם נמצא ההורג אפי' אחר שהורידה לנחל תצא ותרעה בעדר משום דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה שהרי דבר מצוי הוא שימצא ההורג וכל שכן לפי מה שפירשו קצת מפרשים שמתועלת המדידה והעניינים הנעשים במצוה שע"י כך היא קרוב שיתגלה מי הוא ההורג דהא ודאי מעיקרא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג ולא גמרי ומקדשי הילכך נקטינן דירידתה לנחל אוסרתה ונקטינן במתני' דנמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר משום דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה:

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

והתנן נמצא ההורג. הקשו בתוס' מג"ל הא דתרעה בעדר משום דלא נאסרה מחיים, דלמא היינו טעמא דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה וכו' ועי' בקרן אורה מס' סוטה (מו.) שתמה היכן מצינו דהיו מקדישין את העגלה בשאר קדשים, אלא האיסור מעצמו רבע עליה כמו שור הנסקל, והמעשה שעושין בה זה גורם האיסור, וכן במרומי השדה הוכיח דעגלה ערופה אינה דבר הנדור בפיו, אלא היא דבר האסור כמו בשר בחלב, וכיון שנעשה המעשה אוסרה, ועיקר איסור הנאה הוא כמו קדשים משום שכיפרה ע"ש.

9. תוספות מסכת חולין דף פב עמוד א

עגלה ערופה אינה משנה - ... הקשה ה"ר משה מבונדי"ש אמאי לא קאמר דשוחט דמתני' היינו עורף ופטור לר"ש משום דלא חזיא לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפה זו היא שחיטה כדאמר ר' בריש פ' שני שעירי (יומא דף סד.) גבי שער המשתלח דחייבו לצוק היינו שחיטתו וחייב משום אותו ואת בנו ובפ' חטאת העוף (זבחים דף ע:.) אמרינן דעריפה מטהרת מידי נבלה [1] ותירץ ר"ת דא"כ לא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודוחק הוא דדלמא תנא שוחט משום אחריני פרת חטאת ושור הנסקל כדאמרין בפ"ב (לעיל דף כט.) דסיפא בקדשים ואידי דסליק מבהמה תנא שחיטתו כשרה ולא קתני מליקתו.

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פב עמוד א

תוד"ה עגלה. אמאי לא קאמר וכו'. [2] בתוס' ישנים ביומא תירצו דליכא למימר דאיירי בעריפה כיון דלר"ש ששחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, אין העריפה נחשבת כשחיטה, ודברי הגמ' ביומא הם לדעת רבנן. ותימה דאמאי לר"ש מיגרע גרע דאין לעריפה דין שחיטה.

וצ"ל דהנה מחלוקת רבנן ור"ש היא דלרבנן אף שחיטה שאינה מתירה לגמרי נקראת שחיטה, ולר"ש ילפינן מטבח טבח והכן דבעינן שחיטה המתירה באכילה. וא"כ רק אליבא דרבנן שייך לומר דעריפת עגלה נחשבת שחיטה, משום דלדיהו מצינו שיש שם חשיטה אף על שחיטה שאינה מתירה באכילה, אך לר"ש כיון דע"כ אין העריפה מתירה באכילה בהכרח שאינה כשחיטה, ואינה מועילה אף לענין טומאת נבילות. ואף דמצינו דשחיטת טריפה מהני לטהר מטומאת נבילה אף שאינה מותרת באכילה, ולא מסתברא דר"ש יחלוק ע"ז, התם שאני דגזה"כ הוא דומיא דשחוטין חוץ, אבל ליכא למילף מינה לעלמא.

11. ספר אתון דאורייתא - כלל א

...אשוב לעניינינו ואומר דמה שחידשתי דמליקת עוף קדשים זו היא שחיטתו והכרחתיו מש"ס זבחים דס"ט ע"א וכן"ל לכאורה קשה ע"ז מש"ס יבמות דל"ב ע"ב דפליגי התם ר' חייא ובר קפרא בזר שאכל מליקה אי חייב אחת או שתים ומטעמא דאחזע"א הוא דפליגי ע"ש אבל כ"ע מודי דמליקה לזר יש בה איסור משום נבילה וא"כ מוכח דמליקה לא חשיב שחיטה וי"ל דלגבי הכהן הוא דחשיבא מליקה שחיטה אבל לא לגבי זר וע"ע בזבחים דמ"ד ע"ב דמצריך הש"ס קרא מיוחד לכלל חטאתם להתיר חטאת העוף לכהנים דסד"א נבילה היא עכ"ל הגמ' ואי איתא מדוע סד"א לומר כן הא לגבי כהן מליקתו היא שחיטתו ואינה נבילה כלל וי"ל דרק אחרי דכתי' קרא לכלל חטאתם להתיר חטאת העוף לכהנים הוא דאמר' דטעמא דקרא משום דמליקתו היא ששיטתו לגבי כהנים משא"כ לולי קרא הנ"ל לא הייתי אומר כלל כן ושפיר הי'

אסור להם משום נבילה אולם עדיין צ"ע דכיון דלזר לא חשיבא מליקה שחיטה וכנ"ל א"כ תידוש הוא דחדית רחמנא לגבי כהנים להחשיב המליקה לשחיטה אצלם א"כ מנ"ל באמת למידרש טעמא דקרא הכי דילמא באמת אין כוונת התורה כלל להחשיב המליקה לשחיטה אצלם ומליקה היא נבילה באמת גם להם אלא שגזה"כ הוא שנבילה זאת מותרת להם וזהו ענין החידוש שחידשה תורה אצלם...

עוד מצאתי בעזה"י ראי' ברורה ונפלאה דמליקה בקדשים היא שחיטתו מהא דאמר' בן סתים דס"ג ע"ב דהמולק את העוף בערב פסח על החמץ עובר בלא תעשה אבל הקומץ את המנחה על החמץ אינו עובר וברש"י ד"ה אינו עובר כ' וז"ל דקמיצה וודאי לאו שחיטה היא עכ"ל כוונתו דכיון דכתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי ע"כ בעי' שחיטה דווקא וא"כ כיון דמולק על החמץ חייב על כרחך דמליקה חשיבא שחיטה בקדשים דא"ל דאפי' אי אין מליקה שחיטה כלל עכ"ז שפיר חייב הואיל ועבודת המליקה היא במקום עבודת השחיטה בבהמה דז"א דהא גם קמיצת מנחה היא במקום שחיטה בבהמה וכמבואר בזבחים די"ג ע"ב ובכמה דוכתי ועל כרחך דלענין שוחט על החמץ בעי' שחיטה ממש וע"כ שפיר פטור בקמיצה הואיל ואיננה שחיטה וא"כ מוכרח מזה דמליקה חשיבא שחיטה ממש בקדשים ומה שכתב רש"י דקמיצה וודאי לאו שחיטה היא צ"ל בכוונת תיבת וודאי דמליקה נהי דאיננה שחיטה סתמית עכ"ז בעוף קדשים עכ"פ היא שחיטתו או דנהי דאיננה שחיטה לגבי זרים עכ"ז לגבי כהנים עכ"פ חשיבא שחיטה וכנ"ל משא"כ קמיצה דוודאי לאו שחיטה הוא כלל וכלל ודו"ק ויש לעיין עוד הרבה בכ"ז ובאתי רק להעיר:

12. מנחת חינוך נב:טז

ובהוא ענינא תמוה לי טובא דאמר' בב"ק מ"א ממשמע שנאמר סקל יסקל השור א"י שהוא נבילה ונבילה אסורה באכילה ולא יאכל את בשרו למה לי. וק"ל הא אמרינן ביומא דף ס"ד מחוסר זמן בשעיר המשתלח היכי משכחת לה אמר רבא כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו ביוה"כ ושחט את אמו ומקשי הש"ס כה"ג מי אסור לא תשחטו אמר רחמנא. אמרי במערבא דחייתו לצוק זהו שחיטתו עכ"ל הש"ס שם. והכוונה לע"ד כיון דמצותו בדחיה הוא במקום שחיטה כמאמר חכמינו זכרונם לברכה באגדה ומי איכפת לי להקב"ה בין שוחט מהצואר לשוחט מהעורף לא ניתנו המצוות רק לצרף בהם הבריות וה"נ מצוותו בכך וזהו שחיטתו ועיין בתוס' חולין פ"ב למדו מזה לענין עגלה ערופה דיש בו משום או"ב דעריפתו זהו שחיטתו (וע' מנחות ק"א ברש"י ובתוס' שם לענין טומאה ואין כאן מקומו). וא"כ קשה גם בשוה"ג כיון דמצותו בסקילה ראוי לומר סקילתו זהו שחיטתו ומאי פריך הש"ס בפשיטות שהוא נבילה ועיין בפ' חלק לענין עיר הנדחת כה"ג וקשה למה ומ"ש משעיר המשתלח. הן אמת דגם בשעיר המשתלח משמע דאסור באכילה האברים שלו דלא פליגי רב ושמואל ביומא ס"ד רק לענין הנאה אך כ"ז צ"ע ועוד יבואר אי"ה לענין או"ב בשוה"ג ועגלה וצ"ע רחב

13. ספר איזהו מקומן - מנחות עג

ב) מליקת העוף היא נבילה שהותרה, או דמליקתה זו שחיטתה?
האחרונים האריכו לדון בגדר מליקה דחטאת העוף: האם לעולם היא נבילה אלא שהותרה לכהנים מגזירת הכתוב, וכן משמעות הגמ' ביבמות לב: דור שאכל מליקה חייב נמי משום נבילה, או דמליקתה זו היא שחיטתה וכדמצינו בעגלה ערופה דעריפתה זו שחיטתה ובשעיר המשתלח דדחייתו מהצוק זו שחיטתו ואין מטמאין טומאת נבילות.
ובאתוון דאורייתא (סי' א') האריך בזה בראיות לכאן ולכאן ווגם ממשמעות סוגיין דנבילה היא אלא דרחמנא שרייה, ווגם בזכר יצחק (סי' מ"ו) הן בזה, והמנחת חינוך (מלוה קפ"ה סוף אות י' - נקומץ המנחה) נקט בפשיטות דהוי נבילה אלא דגזיה"כ להתירה באכילה, ובקובץ הערות (למ. 3.) נקט פשוט איפכא דמליקתו זו שחיטתו ומשום הכי אין מטמאה טומאת נבילות, והאריך בענין זה בקה"י תולין (סי' י"א), וע"ע בזה באחיעזר

14. שו"ת אחיעזר חלק ב - יורה דעה סימן ז

(ג) ... ובאמת מוכרח דחלוק איסור נבילה מטומאה דהא שעיר המשתלח למאן דס"ל מותר בהנאה כמבואר ביומא ס"ז מ"מ אסור באכילה דזהו לאו מחמת איסור קדש דהא מותר בהנאה ואסור מדין נבילה ומ"מ מהני דחייתו לצוק לחייבו משום אוא"ב = אותו ואת בנו = כמבואר ביומא ס"ד ועכצ"ל שאינו מטמא דאם מטמא ג"כ הוי כנחירה בעלמא וכן מוכח מעג"ע = מעגלה ערופה = דעריפתו מטהרתו מידי נבילה ומבואר בזבחים ע' משום דכפרה כתיב בה כקדשים ולכאורה צ"ל דהא גם כקדשים ממש במליקה איצטריך קרא שאינו מטמא בביה"ב ואי לאו קרא הו"א דמטמא א"כ בעג"ע דליכא קרא מהיכ"ת שלא יטמא וצ"ל דבאמת גלי קרא במליקה דכל דנעשה לשם מצות קדשים מטהרת מטומאת ביה"ב וזהו דכפרה כתיב בה כקדשים היינו במליקה וה"ה שעיר המשתלח כיון דדחייתו לצוק זהו שחיטתו ונעשה דרך הכשר מהני לטהרו מידי טומאתו ודמי למליקה ומדוקדק בזה לשון הרמב"ם בפ"ג מהל' אה"ט הל' י"ג המולק קדשים בפנים כו' הרי אלו טהורין כיוצא בו עג"ע שנעפרה כהלכתה טהורה כפרה כתיב בה כקדשים וכן אם נשחטה כו' הצילה אותה שחיטתה מידי נבילה עכ"ל ...

(ד) ולמש"כ עיקר החילוק, דטומאה מאיסור משום דגלי קרא במליקה דכיון דנעשה דרך הכשר קרבן שמתרת את האיסור אינה מטמאה משום דבטומאה במותם אמר רחמנא וכל שנעשה דרך מתיר אינו מטמא אבל לטהר מידי נבילה בעינן זביחה והכשר סימנים דוקא ושום הכשר אחר ליכא להתיר באכילה ורק מגזיה"כ דלכל חטאתם ילפינן בזבחים מ"ד דמליקת העוף נאכל לכהנים ולא משום דמליקה הוי כשחיטה ...

15. תוספות מסכת חולין דף פב עמוד א

אמר רבי ינאי גבול שמעתי בה - רבי ינאי לטעמיה דאית ליה בפ"ב דקדושין (דף נו.) דכפרה כתיב בה כקדשים ולהכי מיתסרא מחיים כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים וערפו שם דדרשין (כריתות דף ו.) מיניה שם תהא קבורתה איצטריך לאחר עריפה דלא נימא דשריא משום שנעשית מצותה.

16. תוספות מסכת חולין דף פב עמוד א

גמר קיחה קיחה - מסקנא לא קיימא הכי בפרק ב' דקדושין (דף נו.) אלא מסיק דר"ל כתנא דבי רבי ישמעאל דיליף הכי נאמר מכשיר ומכפר בפנים פ"י מכשיר בפנים אשם מצורע מכפר שאר קרבנות ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ פירוש מכשיר צפורי מצורע מכפר עגלה ערופה ושעיר המשתלח ובפרק בתרא דכריתות (דף כה.) מוקי לה נמי רב המנונא דאמר עגלה ערופה מיתסר מחיים כתנא דבי ר' ישמעאל ותימה היאך משמע ממילתיה דר' ישמעאל דמיתסר מחיים וי"ל דדייק משום דלא איצטריך למילף מכשיר ממכפר אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידעינן מוזה אשר [לא] תאכלו לרבות השחטה כו'.

17. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף פב עמוד א

מתני' שנים שלקחו פרה ובנה מי שלקח ראשון ישחוט ראשון, ואוקימנא בגמ' דלענין דין תנן דאם נחתו לדינא אומר להן מי שלקח ראשון ישחוט ראשון וטעמא דמילתא דסתם לוקח בהמה לשחוט הוא לוקח וכשמכרה לו מוכר על דעת כן מכרה לו שידחה הוא מלפניו וכדתניא בתוספתא הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שמתחילה לא לקחו אלא ע"מ כן ואומר לשני לא עדיפת מגברא דאית מיניה, וקשיא לי דהא אמרינן דרוב שוורים לחרישה הן עומדים וכדאמרינן בב"ב (צ"ב א') דרובא לרדיא זבני וא"כ זה שלקח פרה סתם מסתמא לחרישה לקחה ואמאי ישחוט ראשון והלא לא מכר לו על דעת כן, [1] ואולי נאמר דפרה דוקא אמרו משום דאין רוב פרות עומדות אלא לאכילה דשוורים הן שעומדין לחרישה ולא פרות כדכתיב ורב תבואות בכח שור, וכ"כ ר"ת ז"ל בריש פ"ק דע"ז (ה' ב') וצ"ע, עוד תמיהא לי דא"כ אף בשאר ימות השנה יהא צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט כיון דמחזקינן ליה דלשחיטה דהשתא זבין דהשתא הוא דקא בעי לה כדאמרינן במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה, [2] וי"ל דאפ"י בשוורים נמי דינא הכין משום דמוכר לכל רצונו של לוקח הוא מוכרו דאפ"י רצה לקיימו לחרישה מקיימו ואלו רוצה לשוחטו היום ישחוט שאין משייר במכירתו כלום דהא לא א"ל ע"מ שלא תשחוט היום הילכך הו"ל כאלו פירש לו אם תרצה לשחוט שחוט ומשו"ה אלו אתו תרווייהו קמן דחינן שני מפני ראשון דלא עדיף ממוכר דאתי מיניה, אבל אם הלך זה לביתו וזה לביתו שוחט השני ואינו נמנע וא"צ לשאול לראשון אם שחט אם לא דאינו חושש מן הסתם אלא בד' פרקים.

18. חתם סופר מסכת חולין דף פב עמוד א

ונשכר דקאכיל בישראל. בטור הביא דין זה אשנים שלקחו משני בני אדם וכ' ב"ח וש"ך דקאי אתרוויי' לעולם ה"ה זריז ונשכר בין ממוכר א' בין משני מוכרים וט"ז כ' במוכר א' לאו כל כמיני' להפסיד הראשון. וצ"ע דבש"ס בודאי משמע דקאי אמוכר א' אמשנתו והיינו דקמ"ל וקאכיל בישראל דהוה סד"א כיון שהזיק והפסיד ללוקח הראשון ע"כ צריך ליתן לו הבשר היום ולמחר ישחט זה האם ויתן לו בשר אחר קמ"ל דלא כט"ז אלא אכיל בישראל. אלא מ"מ טעמא בעי הא יפה כ' ט"ז דהרי הפסיד את חבירו בידים וצ"ל דלא הוה אלא גרמא בנוקין ופטור. ולפ"ז יש ליישב הטוש"ע דס"ל דהוה גרמי ולא גרמא בעלמא וברייתא דאמר אמוכר א' קאכיל בישראל אתי' כמאן דלא דנינן דינא דגרמי ואנן קיי"ל דינא דגרמי ע"כ כ' הדין בשני מוכרים:

19. תפארת ישראל - יכין מסכת חולין פרק ה

לג) איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון. מיהו ביש דין זה בין המוכר להלוקח הלוקח שוחט תחילה, ונ"ל הטעם מדקיי"ל דכל זכות שבגוף הדבר שמכר, מוכר בעין יפה מכר, [ח"מ רט"ו סמ"ע סקל"ז]:

לד) ואם קדם השני זכה. נ"ל דקמ"ל דא"צ לשלם להאחר ההיזק שנתהווה לו ע"י שעכבו מלשחוט, דלא מחשב דיני דגרמי, דעכ"פ לא עשה מעשה בגוף הדבר הניזק [כמ"ש הרא"ש פ"ק דב"ב אות י"ז, וח"מ שפ"ו], מיהו קנו שניהן מב' מוכרים, כל הקודם לשחוט זריז ונשכר [י"ד ט"ז], והא דאפסיק תנא בהך בבא שהוא מדיני ממונות בין בבא דנוחר ומעקר ובבא דשחט הפרה, דכולהו איירי בחיובי דמלקות ולמה הפסיק תנא בינייהו, נ"ל דקמ"ל מציעתא דאף שהיה דינו לשחוט ראשון, אפ"ה בקדם שני ושחט, אם שחט אח"כ האחר, השני חייב ולא הראשון]:

20. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פב עמוד א

מתני' שחט פרה ואח"כ שני בניה. [1] עיין רש"י (ע"ב) ותוס' שביאר דסומכוס פליג גם ארישא. ואף שיש הבדל, דברישא אותה עבירה ממש פעמים, ובסיפא שני ציורים שונים, אם ובתה, בת ואמה, אך אין הבדל. [2] אך הר"ן ס"ל לא כן, אלא דסומכוס לא פליג ברישא, רק בסיפא, משום דהווי שני שמות (אמה ובתה). וקשה עליו מהתוספתא שהביא רש"י שמבואר שם להדיא כשיטתו. וי"ל בזה שהר"ן למד שמהסוגיא מוכח לא כתוספתא שהרי רש"י כתב שסומכוס חולק רק על הצד של הגמ' דסיפא להודיעך כח דרבנן, ולסומכוס אפילו באין גופין מוחלקין כחלב חייב שתיים. אז ברור שהסיפא מיותרת, דגופין מוחלקין, אלא להודיע כחו דרבנן. אך לצד השני בגמ' שלסומכוס בעינן גופין מוחלקין והסיפא הוי חדוש לסומכוס, אין לומר דפליג ארישא נמי מכה הסיפא.

21. חתם סופר מסכת חולין דף פב עמוד א

סופג שמונים אי ס"ל אין אחע"א ס"ל הכא איסור מוסיף הוא מיגו דאיתוסף איסור לשחוט בני בת בתה משום או"ב אתוסף נמי על האם משום בנו ואותו עיין כן בכריתות י"ד ע"ב ולפ"ז אי פליג גם ברישא ואי ב' בני' דרישא זכרים ניהו צ"ל ס"ל כחנני' דזכר ובנו נמי חייב וק"ל:

22. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף צג עמוד ב

ש"מ אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתיים. יש שפירשו דהכי פירושה תיפשוט מהכא דאיכא תנא דסבר הכי, והיינו סומכוס דמספקא לן בפרק אותו ואת בנו (חולין פ"ב ב') ולא איפשיטא, דילמא תיפשוט מהכא ונימא הא מני סומכוס היא וכו', פי' מורי, וקשיא לן טובא דהא מסתמא לא מספקא לן התם אליבא דסומכוס אלא כשאכלן בזה אחר זה, אבל כשאוכל לשני זיתי חלב בבת אחת מי איכא למימר שהוא חייב שתיים, דהא ודאי לא משמע כלל, ותדע דהא במסכת כריתות אמרו אליבא דר' אליעזר בפרק אמרו לו (ט"ו א') שאם קצר וחזר וקצר בהעלם אחד חייב שתיים ואפ"ה קצר שתי גרוגרות בבת אחת אינו חייב אלא אחת, וכמו שאמרו גם כן בירושלמי על מתני' דהמוציא קופת רוכלים וכדכתיבנא לעיל בפרק המוציא (צ א'), וי"ל דהשתא סבירא לן דכל שהן גופים מוחלקים ושני שמות כגון האוכלים והכלי אע"פ שהן בבת אחת חשיבי לחייב שתיים כשני זיתי חלב בזה אחר זה בהעלם אחד.

שמא ישאל על נזירותו - והא התראת ספק היא?

23. מהרש"א חידושי הלכות מסכת גיטין דף לג עמוד א

בד"ה ואפקעינהו כו' אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחד ואחד כו' שמא ישאל על נזירותו כו' עכ"ל ה"מ לדקדק כן מא"ל אל תשתה פ"א דחייב אע"ג דהתראת ספק היא אלא שגירת לישנא דמתניתין דפרק שלשה מינין ופרק אלו הן הלוקין נקטו ולכאורה קשה הא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה והיאך מצינו נזיר שילקה [1] ויש ליישב דודאי ביודעין בו שעבר על נזירותו במתכוין החכם לא ישאל לו כדי שלא ילקה אבל התראת ספק מיהת איכא דשמא זה הנזיר יבא לחכם שלא ידע אם עבר על נזירותו וישאל לו וק"ל:

24. שיעורי ר' דוד מסכת גיטין דף לג עמוד א

תקמג) מלקות דנזיר הוי אחר שכלה ימי נזירותו שאין יכול להשאל תוד"ה ואפקעינהו וכו' ועוד הקשה רבינו שמואל דהכי מחייבין לעולם מיתה אשת איש שזינתה, והא התראת ספק היא, דשמא ישלח לה גט ויבטלנו, וכו' נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי לוקה וכו' והא התראת ספק היא שמא ישאל על נזירותו. והקשה הגרעק"א אמאי הקשו רק משום התראת ספק עדיפא הו"ל להקשות אפי' למ"ד שמא התראה, אמאי לוקה הא בשעת המלקות גופיה עדיין הוי בספק שמא ישאל אח"כ ויתברר למפרע שלא יהא חייב מלקות. [בשלמא קושייתם על אשת איש שזינתה הוי רק משום התראת ספק, דאחר שהורגין אותה תו לא שייך כלל שישלח לה גט, וכל הקושיא הוי רק למ"ד לא שמא התראה, אבל בנזיר, הא קשה לכו"ע אך לוקה, שמא ישאל אח"כ כנ"ל].

[2] וכתב הגרעק"א דנראה דבאמת אין מלקין אותו רק עד שכלה ימי נזירותו, דתו אינו יכול לישאל, דהא דקי"ל דאף אכלה כולה נשאלין עליה, היינו משום דעכ"פ חל התרת החכם לגבי העונש מלקות, אבל אחר שלקה דנסתלק ממנו העונש

לא חלה ההתרה כלל, ומשו"ה שפיר יכולין להלקותו [אחר שכלה ימי נזירותו], דאין מניחין לו לישאל באמצע המלקות, ואחר המלקות תו אין יכול לשאול עליו, ע"ש.

25. תוספות מסכת גיטין דף לג עמוד א

ואפקעניהו רבנן לקידושין מיניה - הקשה ה"ר שמואל אם כן יחפה על בת אחותו וכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט ויבטל שלא בפני שליח ופקעי קידושין ונמצא שהיא פנויה ואומר ר"י דלא קשה דאין לחוש אלא כשמחפה עליה שלא כדון אבל הכא כדון מחפה ומן התורה פטורה ועוד הקשה רבי' שמואל דהיכי מחייבין לעולם מיתה אשת איש שזינתה והא התראת ספק היא דשמא ישלח לה גט ויבטלנו ועוד יכולין ממזרים ליטהר [1] ואומר ר"ת דכי האי גוונא לא הוי התראת ספק דאזלינן בתר רובא ורוב אין מגרשין נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין [2] ועוד דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה דאם לא כן נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי לוקה דאם אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת (נזיר דף מב.) והא התראת ספק היא שמא ישאל על נזירותו ...

26. חידושי הרמב"ן מסכת כתובות דף ג עמוד א

ואיכא למימר התראת ספק ודאי לא הויא כיון דהשתא אשת איש גמורה ועדיין לא נעשה בה מעשה זה, [3] ועוד שהמעשה תלוי ברשות אחרים שהוא הבעל ולא בידה, שהרי לענין נזיר ששתה יין לוקה ואע"ג דמצי מתשיל אנדריה, ולענין שבועה נמי אפי' אכלה כולה נשאל עליה וכל אימת דלא מתשיל עלה לוקה משום שבועת ביטוי ובשוגג מביא קרבן, והאשה שנדרה בנזיר והיתה מטמאה למתים לוקה את הארבעים ואע"ג דכי אתי בעל מצי מיפר לה ומיעקר ליה לנדרה למפרע, ואינו צריך לפנים.

27. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פב עמוד ב

מילתא אגב אורחא קמ"ל. הקשה בתורת חיים. דכאן עיקר המשנה א"צ, ואיך שייך אגב אורחא. ומבאר, דהא גופא קמ"ל דעל ב' התראות ילקה ב' מלקויות, והקשתה הגמ' תנינא בנזיר כן. ומקשים תוס', הרי "כלאים לוקה" היא רק ברייתא, ומאי קושיא, ותרצו דהול"ל בנזיר כמתנא' ולא הכא. ועל זה א"ש יישוב הגמ', מילתא אגב אורחא קמ"ל.

28. ספר שערים מצויינים בהלכה

פ"ה) לא הזכיר כלל דין הכה את זה וחזר והכה את זה, וכיון דדבר זה מפורש בגמ' דפליגי ביה תנאי ממה נפשך איך שיהיה אם פוסק כת"ק או אם פוסק כר"י, עכ"פ היה לו להזכיר שאין דרכו להשמיט לגמרי, ונושאי כליו לא הרגישו בזה. ואמנם פלוגתא דר"י ור"ל במס' מכות (טז.) לא נחלקו אלא במלקות, אבל במיתה מודה ר"י לרשב"ל דלא שמה התראה, ופלוגתייהו הוא דס"ל לרשב"ל אין לחלק בין מלקות למיתה, וכי היכי דבמיתה לא שמה התראה הוא הדין במלקות, וע"כ תרי תנאי אליבא דר"י כמבואר שם לרשב"ל דתרי תנאי אליבא דר' יהודא, אבל ר"י סובר עד כאן לא אמר רבי יהודה לא שמה התראה אלא במיתה, אבל במלקות שמה התראה, עיי"ש שמביא ראיה לזה.

והאי תנא ס"ל כאיך תנא דרבי יהודא וכו'.
ועי' בשו"ת נוב"י ומהד"ת (אהע"ז סי' עז) דמסופק אם בחייבי מיתות התראת ספק שמה התראה, וקרוכ לומר דבחיבי מיתות קי"ל דלא שמה התראה, וגם ר"י ור"ל לא פליגי אלא במלקות, ואף שזה ודאי דתנאי פליגי גם בחייבי מיתות שהרי פליגי בהכה את זה וחזר והכה את זה כו', והנה הרמב"ם לא מצינו שפסק שמה התראה כי אם במלקות (שבועות פ"ה, סנהדרין פט"ז ה"ד) אבל בחייבי מיתות הנה בהל' סנהדרין (פ"ב) הזכיר כל דיני התראה ולא הזכיר שם כלום מדיני התראת ספק. ועי' דהרמב"ם (ממרים

1. דף על הדף חולין דף פב עמוד א

בגמ': תנא אם קדם השני הרי זה זריו ונשכר זריו דלא עבד איסורא ונשכר דקאכיל בשרא. והיינו ששני אנשים שקנו מאחד אותו ואת בנו, דין הוא שמי שקנה ראשון הוא יל זכות לשחוט את בהמתו ראשון, ואז אסור על השני לשחוט את בהמתו שהוא בנו של בהמתו הראשון כל אותו היום. ומ"מ אם קדם השני, ושחט את בהמתו, הרי זה זריו משום דלא עביד איסורא, שלא עבר על איסור אותו ואת בנו.

וביאר הגר"ח שמואלביץ ז"ל (שיחות מוסר מאמר כ"א) דאף שעשה שלא כדת, שחטף הזכות מאת הראשון, וקדם ושחט את בהמתו, וממילא נאסר על הראשון לשחוט כל אותו היום, מ"מ הרויח שהוא ניצול מגסיון לשחוט את שלו, ולעבור על איסור דאותו ואת בנו. ומזה יש ללמוד עד כמה יש לברוח מכל מצב נסיון, וכמו שמספרים על הגר"י סלנטר, שנכנס לבית שהי' שם מונח על השולחן צרור כסף שלא הי' מגוי, וברח משם כבורח מפני אש, שלא יחפז עליו יצררו, ליקח מהכסף מבלי שימת לב של הבעלים.